

ส่วนที่ ๓

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของพื้นที่

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของพื้นที่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขงจังหวัดมุกดาหาร เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกจังหวัด ที่จะมีผลกระทบต่อการพัฒนาด้านการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด ซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำมาเป็นพื้นฐานในการกำหนดทิศทางการพัฒนา ดังนี้

๑. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็ง จุดอ่อน) โดย McKinsey ๗-S Framework ประกอบด้วย

๑. กลยุทธ์ (Strategy)
๒. โครงสร้างขององค์กร (Structure)
๓. ระบบการปฏิบัติงาน (System)
๔. บุคลากร (Staff)
๕. ทักษะ ความรู้ ความสามารถ (Skill)
๖. รูปแบบการบริหารจัดการ (Style)
๗. ค่านิยมร่วม (Shared Values)

ตารางที่ ๑ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในโดย McKinsey ๗-S Framework

7-S McKinsey	จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
๑. กลยุทธ์ (Strategy)	๑. มีทรัพยากรน้ำ/แหล่งน้ำธรรมชาติหลายแห่ง เช่น แม่น้ำโขง แม่น้ำสาขา แหล่งน้ำใต้ดิน ที่มีปริมาณน้ำที่อุดมสมบูรณ์เอื้อต่อการผลิตด้านการเกษตร ๒. มีจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรในพื้นที่แม่น้ำโขงอย่างยั่งยืนระดับจังหวัด	๑. ระบบการบริหารจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตรไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ๒. ขาดการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการเกษตรเพื่อลดต้นทุนภาคการผลิตสร้างมูลค่าเพิ่ม ๓. การใช้พื้นที่ทางการเกษตรไม่ได้ยึดหลักตามความเหมาะสม
๒. โครงสร้างขององค์กร (Structure)	๑. มีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้อง ในการขับเคลื่อนการพัฒนาและใช้ประโยชน์จาก แม่น้ำโขง และแม่น้ำสาขา ๒. เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ และมีโครงสร้างพื้นฐาน Logistic เพื่อเชื่อมโยงระบบคมนาคมระหว่างประเทศ (สะพานมิตรภาพแห่งที่ ๒) ได้แก่มียุทธผ่านแดนถาวร ๒ แห่ง และมีด่านประเพณี มีตลาดในหมู่บ้านชายแดน ๘ แห่ง ในการค้าขายระหว่างประเทศ ๓. มีคณะอนุกรรมการพัฒนาพื้นที่แม่น้ำโขงอย่างยั่งยืนด้านการเกษตรระดับจังหวัด ๔. คณะอนุกรรมการพัฒนาพื้นที่แม่น้ำโขงอย่างยั่งยืนด้านการประมงระดับจังหวัด	

7-S McKinsey	จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
๓. ระบบการปฏิบัติงาน (Systems)	๑. มีโครงสร้างพื้นฐานการผลิตด้านการเกษตรที่เอื้อต่อการผลิตสินค้าเกษตร เช่น โรงงานแปรรูปโคขุน (สหกรณ์การเกษตรหนองสูง จำกัด สาขาปศุสัตว์) โรงงานน้ำตาล โรงงานแป้ง โรงงานยางแท่ง – ยางเครป เป็นต้น	๑. เกษตรกรยังมีการใช้สารเคมีในการเกษตร
๔. บุคลากร (Staff)	๑. เกษตรกรประกอบอาชีพเกษตรกรรมมานาน ๒. มีเกษตรกรปราดเปรื่องและเกษตรกรรุ่นใหม่ปราดเปรื่อง ปราศัญเกษตร และผู้นำเกษตรกรที่มีความรู้ความสามารถด้านการผลิต การแปรรูปและการตลาด ๓. บุคลากรที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ มีความรู้ความสามารถสูง	๑. เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรู้ในการรวมกลุ่มเพื่อวางแผนการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการผลผลิต ๒. เกษตรกรมีปัญหาเรื่องหนี้สิน ๓. เกษตรกรไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง
๕. ทักษะ ความรู้ความสามารถ (Skill)	๑. เกษตรกรต้นแบบมีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์ความรู้ด้านการเกษตรที่หลากหลาย	๑. เกษตรกรขาดการพัฒนาความรู้ด้านการทำเกษตรสมัยใหม่
๖. รูปแบบการบริหารจัดการ (Style)	มีผู้นำเกษตรกร หรืออาสาสมัครด้านการเกษตรในพื้นที่	๑. เกษตรกรบางส่วนขาดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการบริหารจัดการด้านการพัฒนาการเกษตร ๒. การวิจัยและพัฒนาต่อยอดสร้างมูลค่าการแปรรูปสินค้าเกษตรเชิงพาณิชย์ ทั้งการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ยังมีน้อย ๓. ขาดการรวมกลุ่มด้านการบริหารจัดการการรวมกลุ่ม การแปรรูป การตลาด เพื่อลดต้นทุน การต่อรองทางการตลาด
๗. ค่านิยมร่วม (Shared Values)	๑. มีความเชื่อเรื่องพญานาคของประชาชนในจังหวัดที่อยู่ตามริมแม่น้ำโขง เป็นสัญลักษณ์แห่งสายน้ำและความอุดมสมบูรณ์	๑. คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่สนใจอาชีพการเกษตร เนื่องจากเป็นอาชีพที่ใช้แรงงาน และค่าตอบแทนต่ำ

๒. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (โอกาส และอุปสรรค) โดย PESTEL Analysis ประกอบด้วย

๑. ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย (Political Factors) เช่น นโยบายของรัฐ ระบบการปกครอง เสถียรภาพ ด้านการเมือง ความร่วมมือระหว่างประเทศ เป็นต้น

๒. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (Economic Factors) เช่น การปรับอัตราภาษี อัตราดอกเบี้ย อัตราการจ้างงาน ภาวะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

๓. ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม (Social cultural Factors) เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ค่านิยมการบริโภคอุปโภค เป็นต้น

๔. ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Technological Factors) เช่น เครื่องจักรกลทางการเกษตร เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

๕. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Factors) เช่น สภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ธรรมชาติ เป็นต้น

๖. ปัจจัยด้านกฎหมาย (Law/Legal Factors) เช่น กฎหมายแรงงาน กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ระเบียบข้อบังคับด้านธุรกิจ เป็นต้น

ตารางที่ ๒ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกโดย PESTEL Analysis

รหัส	โอกาส (Opportunities)	รหัส	อุปสรรค (Threats)
P : Political Factors การเมืองและกฎหมาย			
PO๑	มีการกำหนดเป้าหมาย ทิศทางในการพัฒนาพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง และแม่น้ำสาขาย่อยอย่างชัดเจน มียุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาลุ่มน้ำโขงที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการแม่น้ำโขง	PT๑	การสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำของประเทศจีน และประเทศลาว มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับน้ำขึ้นลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศแม่น้ำโขง
PO๒	มีความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง Greater Mekong Subregion (GMS)	PT๒	ระเบียบ วิธีปฏิบัติในการส่งออกสินค้าเกษตรไม่เอื้ออำนวยให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน
PO๓	ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน ค.ศ.๑๙๙๕	PT๓	การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาในอนุภูมิภาค
PO๔	ความตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์ในลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน (Quadripartite Agreement on Commercial Navigation on Lancang – Mekong River)	PT๔	ความตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์ในลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน (ข้อตกลงว่าด้วยการเคลื่อนย้ายเกาะแก่ง ที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศของลุ่มแม่น้ำโขง ปริมาณสัตว์น้ำจืด ฯลฯ เป็นต้น)
PO๕	มีการกำหนดแนวทางขับเคลื่อนนโยบายสำคัญด้านการปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตร ตามแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด รวมทั้งโครงการตามนโยบายสำคัญ ๑๔ โครงการ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อย่างชัดเจน		
PO๖	รัฐบาลจัดตั้งสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ ๔๖/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๐ เพื่อกำหนดนโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งระบบ		

รหัส	โอกาส (Opportunities)	รหัส	อุปสรรค (Threats)
PO๗	มีการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรม ไปสู่เกษตรกร		
E : Economic Factors เศรษฐกิจ			
EO๑	การปรับโครงสร้างหนี้ของเกษตรกร	ET๑	เกิดโรคระบาดรุนแรงทั้งในคน สัตว์ และพืช
EO๒	มีแหล่งเงินทุนหลากหลาย	ET๒	ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง
		ET๓	ราคาสินค้าเกษตรผันผวน ไม่มีเสถียรภาพ
S : Social cultural Factors สังคมและวัฒนธรรม			
SO๑	เอกลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ภาษา และขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีความหลากหลาย		
SO๒	ผู้บริโภคนิยมบริโภคอาหารที่ปลอดภัยต่อสุขภาพเพิ่มขึ้น		
SO๓	ความนิยมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพิ่มขึ้น		
T : Technological Factors เทคโนโลยี			
TO๑	มีความเจริญก้าวหน้า และงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ที่รองรับในการพัฒนาการเกษตร เพื่อลดต้นทุนการผลิต เพิ่มคุณภาพ และเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าตลอดห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain)	TT๑	เทคโนโลยีที่ทันสมัย มีต้นทุนสูงเกินกว่าที่เกษตรกรหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะลงทุนในการนำมาใช้เอง
En : Environment Factors ด้านสิ่งแวดล้อม			
EnO๑	ทรัพยากรดิน น้ำ มีความเหมาะสม เอื้อต่อการผลิตภาคการเกษตร	EnT๑	๑. การแพร่ระบาดของโรคโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ภัยจากโรคอุบัติใหม่ล้มปัสกิลในโค-กระบือ โรคเพิร์สในสุกร , โรคใบด่างในมันสำปะหลัง (Cassava mosaic disea ; CDM)
		EnT๒	การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศอย่างรวดเร็ว และรุนแรงมากขึ้น ทำให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่เกิดจากการพัฒนาด้านโครงการ
		EnT๓	การเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศของแม่น้ำโขง ได้แก่ระดับน้ำลดลง ,น้ำตื้นเขิน ,ระบบการไหลของน้ำ , การพัดพาตะกอน ,การกัดเซาะตลิ่งเพิ่มสูงขึ้น และประชากรสัตว์น้ำลดลง
		EnT๔	ความตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์ในกลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน (Quadripartite Agreement on Commercial Navigation on Lancang – Mekong River) สนับสนุน การปรับปรุงร่องน้ำเพื่อการเดินเรือ (เคลื่อนย้ายเกาะแก่งและหาดตื้นที่เป็นอุปสรรคต่อการเดินเรือในลำน้ำโขงตลอดแนวช่องทางเดินเรือ ๓๓๑ กิโลเมตร) ส่งผลต่อระบบนิเวศกลุ่มแม่น้ำโขง

รหัส	โอกาส (Opportunities)	รหัส	อุปสรรค (Threats)
		EnT๕	คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม เนื่องจากสารเคมีทางการเกษตรจากน้ำฝนไหลลงสู่แม่น้ำโขง
		EnT๖	ชาวประมงจับปลาไม่ถูกวิธี ส่งผลต่อการสูญพันธุ์ของปลา
L : Law/Legal Factors ด้านกฎหมาย			
LO๑	ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง Greater Mekong Subregion (GMS)	LT๑	การกำกับดูแลด้านอาหารปลอดภัยไม่ทั่วถึง
LO๒	กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค	LT๒	การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาระบบนิเวศแม่น้ำโขงอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่ดี และชุมชนที่อุดมสมบูรณ์ เช่น การลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร และลดการปล่อยน้ำเสียในครัวเรือน
LO๓	กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม		